

TEHNICI DE COACHING ÎN STIMULAREA GÎNDIRII CREATIVE LA STUDENȚI

Simion Simion Dănuț
Technical University of Moldova

Abstract - The teaching route throughout his periplus, near but also in the education system has constantly evolved through several stages of development imposed by the psycho-socio-economic and cultural development. He is a teacher, mentor and a coach. The purpose of this article is to bring to the surface the applicability of coaching techniques in the higher education system, especially in the development of students' creativity. Short coaching, short sessions, creative coaching, peer-coaching make a solid foundation for understanding and developing those abilities for students and after a certain period of time they can work in creative, fast and independent projects.

Abstract- Cadrul didactic în tot periplul lui alături dar și în sistemul de învățământ a evoluat constant trecând prin mai multe etape de dezvoltare impuse de dezvoltarea psiho-socio-economică și culturală. El este dascăl, mentor dar și coach. Scopul acestui articol este de a aduce în prim plan aplicabilitatea tehnicilor de coaching în sistemul educațional superior cu precădere în dezvoltarea creativității studenților. Sesiuni scurte de coaching direct, coaching creativ, peer-coaching formează o bază solidă pentru înțelegerea și dezvoltarea acelor abilități studenților astfel încât aceștia după o anumită perioadă de timp să poată lucra în proiecte creativ, rapid și independent.

Termeni cheie: coaching, tehnici de coaching, creativitate, învățământ, studenți.

Atunci când auzim cuvântul educație sau sistem educațional de cele mai multe ori ne gândim la o instituție: școală, liceu, universitate având un rol important nu doar în transmiterea informațiilor ci și în formarea personalității tinerilor învățăcei. Piloni centrali în aceste instituții pe lângă studenți îl ocupă și cadrele didactice. Rolul acestor facilitatori sa schimbat de mai multe ori în concordanță cu evoluția instituțiilor dar și a realităților socioeconomice. Chiar dacă procesul primar de transmiterea a cunoștințelor nu a scăzut din valoare în schimb modul în care acestea se transmit chiar și în vechea formă teoretică a căpătat ale nuanțe ancorându-se mult mai intens în necesitățile studenților de a asimila rapid și constructiv dar și aplicativ un construct bine definit.

Școala nouă nu doar că a trebuit să se adapteze noilor cerințe dictate de piață, de reformele aproape universale ale sistemelor superioare de învățământ sau chiar evoluțiilor interne ci a fost și este încă nevoită să absoarbă mai ales din

învățământul nonformal noi metode de predare. Informatizarea, comunicarea digitală, comunicarea de la egal la egal, portofoliile și mentoratul au venit în sprijinul actului didactic ca un suport nicidecum un efort suplimentar sau chiar un inamic. Educația de tip formal asemeni coachingului se bazează pe activități practice, organizate, planificate, sistematice și conștiente, și are loc în unități specifice de învățământ. Această transformare a facilitatorilor a atras după sine trei achiziții noi precum reflecția, dialogul și gândirea critică în procesul de predare-învățare.

Un profesor urmărește să identifice cât mai multe aspecte cu privire la cunoașterea și stimularea capacității creative a studentului, prin crearea unui cadru educațional favorabil care nu doar să le transmită un anumit tip de informație ci și să le hrănească curiozitatea. Dacă înainte învățarea era percepută ca un proces cumulativ de asimilare a informației acum învățarea este definită ca fiind acel proces ce se consolidează prin reflecție personală asupra propriilor obiective, strategii și rezultate direct aplicative ale învățării. În aceeași măsură pe lângă învățare și întregul proces de predare, dezvoltarea creativității la studenți este deja o cerință fundamentală pentru noua generație deoarece capacitatea de a inova este deja unul dintre factorii de succes în viitor. Companiile mari investesc în creativitate ori nu în reproducere.

Creativitatea așadar constituie o valoare social-umană și educațională de prim rang putând fi definită ca o disponibilitate generală a personalității ce cuprinde o multitudine de procese, stări și capacități orientată către nou. Avem în vedere aptitudinile și atitudinile creative, ca și planul supraordonat acestora, respectiv sistemul de aspirații și valori, cu rol de orientare și autoreglaj emergent, și mai ales acea trebuință interioară pentru autorealizarea și autoexprimarea valorică a propriei personalități.

Pentru că abilitatea de creație a studenților este foarte dificil de evaluat deoarece se poate manifesta în moduri diferite putem recurge cu succes la coaching în procesul de dezvoltare a creativității. Deci este necesar să dezvoltăm dacă acesta încă nu este din varii motive dezvoltată un stilul propriu de gândire al studenților prin care să-i aducem în situația de ai ajuta să-și exprime gândurile și ideile în moduri unice.

Cabinetele de consiliere din cadrul instituțiilor superioare de învățământ de asemenea pot fi de un real folos însă potențialul maxim poate fi atins prin scurte ședințe de mastermind apoi de coaching. Cursuri de coaching creativ pentru profesori deasemenea sunt binevenite, în multe țări vest europene cadrele didactice au trecut prin ședințe de coaching creativ iar rezultatele nu s-au lăsat așteptate. Să nu uităm că Finlanda aplică peer coaching-ul încă din anii '80.

Astfel, potențialul creativ al fiecărui student îl punem în valoare prin utilizarea unor metode și tehnici care să ofere posibilitatea unei exprimări cu valoare individuală și socială; reflecțiile de final asupra lecției, mentoratul, găsirea unor

soluții precise de dezvoltare și îmbunătățirea direcționată abilităților sunt doar câteva dintre acestea. Desfășurarea unor activități în laboratoare chiar și în afara orelor de curs în care sunt folosite metode creative permite studenților ieșirea dintr-un sistem arhigid și descoperirea unor altor moduri de a gândi și procesa informația. Munteanu Anca în lucrarea sa „Incursiuni în creatologie”, (Editura Augusta, Timișoara, 1994) oferă informații despre creativitate în toate domeniile. Ea susține că a fi creativ înseamnă a vedea același lucru ca toată lumea, dar a te gândi la ceva diferit. În schimb Alexandru Roșca, (Creativitatea generală și specifică, Editura Academiei, București, 1981) este de părere că datorită complexității fenomenului creației este puțin probabil să se ajungă la o definiție unanim recunoscută, deoarece fiecare autor pune accent pe dimensiuni diferite. El arată că, după unii autori „creativitatea este atitudinea sau capacitatea de a produce ceva nou și de valoare.”, iar după alții ea constituie un proces prin care se realizează un produs. Marele psiholog Popescu-Noveanu P. (1987) susține că personalitatea creatoare se caracterizează prin interacțiunea optimă între aptitudini și atitudini iar „creativitatea presupune o dispoziție generală a personalității spre nou, o anumită organizare a proceselor psihice în sistem de personalitate”. Pentru că în nu putem asimila și sintetiza informația fără a recurge la memorare și învățarea propriu-zisă Watkins și colegii în Effective Learning. National School Improvement Network, Research Matters, number 17. (2002), Institute of Education, University of London aduce în prim plan trei modele de învățare, aceste trei modele sunt: a). modelul bazat pe instruire (învățare prin predare); b). modelul bazat pe construcție (învățare prin înțelegere) și c). modelul de co-construcție (învățare prin dialog). Dacă educația și coachingul se concentrează pe obținerea performanței atunci este posibil ca prin tehnici exacte de coaching să dezvoltăm punctual creativitatea studenților. Coaching-ul este mai mult centrat pe performanță, este de scurtă durată și e legat strict de un proiect sau de o problemă de performanță. Prin sesiuni scurte de coaching aplicate direct pe problemă se dezvoltă acele abilități care mai târziu vor acționa ca o bază prestabilă pentru crearea de noi suporturi și grile de lucru creativ.

Coaching-ul utilizează o gamă largă de abilități de comunicare precum ascultarea, adresarea de întrebări, clarificarea, pentru a ajuta persoana în cauză să-și schimbe perspectivele și să descopere soluții pentru atingerea obiectivelor. Practicarea coaching-ului îi ajută pe oameni să-și dezvolte potențialul pentru a-și spori performanțele iar învățarea se bazează mai mult pe dobândirea de abilități decât pe acumularea de simple noțiuni teoretice într-un anumit domeniu. Conform definiției agreeate de către membrii Asociației Române pentru Coaching (forul coachilor profesioniști din România), coachingul constă în „asistarea și ghidarea clientului [...] în a-și manifesta capacitățile potențiale, a-și defini sau clarifica obiective specifice, a identifica resurse și blocaje, a-și înțelege propriile

perspective și percepții, a înțelege contextul mai larg în care acționează, a avea încredere în forțele proprii, a învăța să caute și să aleagă soluții viabile, a elabora planuri de acțiune, a stabili modalități optime de monitorizare a propriilor rezultate”.

Rolul coachului este, în esență, unul de susținător și de interlocutor obiectiv, el nefiind nici „educator/trainer/formator”, nici „evaluator” și nici „vindecător”. Poate că, la prima vedere, coachingul și educația nu prea par a avea multe în comun și oricine poate face diferența. Însă, dacă privim lucrurile în profunzime, există uimitor de multe asemănări între coaching și educație. Coachingul este o intervenție care vizează dezvoltarea la o persoană sau o echipă a elementelor potențiale legate de talent, stil sau sinergie, dincolo de obstacolele care le constrâng. Este un mijloc de descoperire și experimentare a aspectelor neutilizate ale propriului potențial (Zlate, M. – Coachingul – un tip eficient de intervenție organizațională, Revista de psihologie organizațională, ed. Polirom, vol.1, nr. 2 / 2001, p. 20).

Printre tehnicile de coaching folosite pentru dezvoltarea creativității putem menționa:

1). Găsiți-vă scopul. Pentru a veni cu ceva nou și inedit trebuie să știți care vă este scopul, să formulați o ipoteză, să aveți o viziune, să identificați o abilitate, o tehnică sau un proces și pe final unde vreți concret să ajungeți. Pentru procesul creativ determinarea precisă a scopului sau a rezultatului dorit este absolut esențială, el este motorul care asigură demararea procesului.

2). Cunoașteți subiectul bine. Conform modelului de taxonomie al lui Bloom, cel mai înalt nivel de învățare este "Crearea". Dacă un student dorește să dezvolte metode sau procese creative și inovatoare, trebuie să aibă mai întâi o înțelegere profundă a subiectelor cu care lucrează. Aceasta implică cercetare, experiență, practică și educație. De asemenea, este necesar ca acesta să fie deschis și obiectiv să primească informații pentru a colecta cât mai multe cunoștințe posibil pentru ca să determine ce componente pot fi folosite în fiecare situație specifică.

3). Înțelegerea constrângerilor și a parametrilor. Pentru a genera creativitate și a aduce inovație trebuie să se înțeleagă, de asemenea, regulile care guvernează abilitățile, tehnica sau scopul. Fiecare proces are constrângeri și parametri de lucru și cu cât mai repede se înțeleg limitele procesului cu atât mai repede se poate gândi în afara lui.

4). Rescrieți regulile și forțați constrângerile. Acum lucrurile devin interesante! Acesta este locul unde studentul își poate aplica cunoștințele și abilitățile pentru a veni cu noi soluții pentru îndeplinirea sarcinii. Este posibil să existe mai multe încercări din unghiuri diferite, cu viziuni diferite, însă multe dintre limitări pot fi modificate iar unele constrângeri înlăturate pentru a se putea atinge scopul. Totodată această tehnică asigură un nou nivel de învățare pentru că are la bază

folosirea unei avalanșe de întrebări. Care, ce, cum, cu cât, în ce fel etc. Cu cât mai multe cunoștințe dar și experiență în ați pune întrebări ai cu atât mai ușor este să găsești cea mai eficientă metodă de realizare a problemei.

5). Practicați, evaluați, revizuiți și nu vă faceți griji dacă greșiți! Implementarea este acum cheia. Există câțiva factori care trebuie luați în considerare atunci când se încearcă un nou proces. În primul rând, profesorul trebuie să aibă o relație puternică cu studenții pe baza încrederii și respectului reciproc. Dacă acest lucru nu este posibil, studenții ar putea să nu fie interesați iar implicarea lor mult redusă. În al doilea rând, studenții trebuie, de asemenea, să aibă o înțelegere a procesului, care le sunt abilitățile și care sunt constrângerile. O dată implementat și finalizată cercetarea, profesorul poate schimba focalizarea spre obiectivul general și verifică progresul. Pe baza acestei evaluări și a feedback-ului de la studenți, profesorul poate revizui experimentul și încerca din nou. Cel mai important este disponibilitatea celor doi actori ai actului didactic de a încerca ceva nou și de a nu le fi frică că este posibil ca în această variantă experimentul să nu funcționeze.

Atunci când un profesor urmează procesul creativ, poate descoperi că metoda "tradițională" poate să funcționeze foarte bine, dar poate descoperi și o nouă metodă care îi ajută pe studenți săi să progreseze mult mai rapid. Atunci când un cadru didactic este bine pregătit are o idee clară despre locul și rolul lui o cunoaștere aprofundată a materialului de predat, înțelege de asemenea limitările informației predat și este dispus să încerce ceva nou fără frica că poate greși, involuntar acesta le va transmite studenților o bună atitudine și le va forma cele mai bune abilități.

Pe lângă tehnicile de coaching mai putem adăuga și câteva metode pentru stimularea gândirii creative:

1. Dă-ți voie să fii creativ. Nu există om care să nu fie creativ însă fiecare avem grade diferite de creativitate. Nu te teme de ridicol, nu te teme să fii luat câteodată în râs. Examinează-ți convingerile, identifică și elimină blocajele mentale care te împiedică să fii creativ. Simpla eliminare a acestor blocaje este o măsură suficientă să devii mult mai creativ, pentru că deja ești dar nu îți permiți să fii.

2. Dezvoltă-ți gândirea alternativă. Caută mereu soluții noi la probleme vechi. Modernizarea unor soluții vechi este adesea suficientă pentru a produce ceva nou și de valoare.

3. Colaborează. Strânge un grup de prieteni și organizează sesiuni de brainstorming. Ia în considerare orice idee care îți vine în minte, apoi începe un proces dureros de eliminare până când ajungeți la conceptul ideal. O sesiune de brainstorming durează în general până la o oră. Tot ce trebuie să faceți este să generați idei și soluții, nu contează însă cât de trăznite este problema sau tema aleasă. Inspirați fiind unii de alții și de sinergia grupului, o sesiune bună de

brainstorming cu 4-5 membri poate genera până la 100 de idei. Nu de puține ori, 2-3 idei din cele 100 sunt absolut remarcabile!

4. Harta mentală: Această tehnică de gândire creativă servește la eliminarea blocajelor și la eliberarea deplină a minții. Mai întâi, scrieți problema în centrul unei coli de hârtie și trageți mai multe linii de la ea. În al doilea rând, scrieți la sfârșitul fiecărui rând un alt cuvânt cheie; lăsați mintea să curgă și să genereze idei diferite de la fiecare dintre cuvintele cheie; În al treilea rând, continuați să stabiliți legături aleatorii între fiecare dintre idei. În cele din urmă, completați exercițiul analizând fiecare combinație pe care ați creat-o.

5. Conectează-te la un grup de dezbateri, un forum sau dezvoltă un grup de prieteni cu care să discuți diverse idei. Este adevărat că marile idei au apărut greu și în mintea la nu puțini oameni dar niciodată din “vid” ci într-un context de preocupări și concepte similare. Așadar acceptă noul.

6. Comparațiile metaforice: Acest lucru înseamnă să te poți focaliza scurt pe problemă și gradual de a căuta asemănări comune cu lucruri care la prima vedere par că nu au nici o legătură una cu cealaltă.

7. Încearcă ceva nou în fiecare zi, stimulează-ți creierul și mintea. Păstrează-ți mintea deschisă pentru că o idee bună poate apărea și adesea apare din domenii tangențiale, colaterale. Cu cât ai parte de mai mult „nou” în viața ta, cu atât cresc mai mult șansele să îți vină idei creative.

8. Fii curios, întreabă și întreabă-te despre tot și toate, exact ca un copil mic de 3 ani! De ce asta, de ce cealaltă? Pune întrebările corecte: se știe că o întrebare bine formulată valorează mai mult decât un răspuns! Caută să înțelegi principiile care stau la baza unor fenomene. Automat, se vor naște astfel noi conexiuni și vor apărea oportunități de inovare.

9. Lasă timp pentru a crea, nu doar pentru a face. Lasă-ți timp pentru a gândi și crea. Visează și gândește-te la viitor chiar dacă pare că nu ai timp și ești mult prea ocupat. Creativitatea nu vine la comandă, nu este ceva ce poate fi programat.

10. Discontinuitate: Aceasta este o mică schimbare forțată a obiceiurilor, determinând mintea să vadă lumea în mod diferit; Poate fi efectuată cu lucruri banale, cum ar fi accesul la bicicletă, alergarea zilnică în parc etc.

11. Fă-ți un caiet cu idei creative. De obicei acestea apar sub forma unei “sclipiri”, este ca un flash de lumină. Pe cât de repede apar, pe atât de repede dispar, dacă nu le acordăm atenție. Iată de ce trebuie să le consemnezi imediat ce le ai într-un caiet. Scrie tot ce îți trece prin cap, orice idee oricât de trăznică, imposibilă sau “prostească” ar părea. La acest nivel nu trebuie să existe (auto)cenzură, mintea trebuie să fie liberă să creeze. Asocierea ideilor este la fel o tehnică care stimulează creativitatea prin combinarea obiectelor, cuvintelor și conceptelor, optimizând memoria.

12. Ia totul ca pe o provocare nu ca pe un obstacol chiar dacă ceva nu funcționează, perfect. Poate și alții simt la fel, este o ocazie pentru tine să rezolvi o problemă și să profiți de asta. Vezi ce poți îmbunătăți în jurul tău.

13. Inversarea ipotezelor este o tehnică de gândire creativă bazată pe inversarea ideilor de bază pentru a găsi abordări noi și inovatoare pentru aceleași probleme.

14. Nicio idee creativă nu e prea mică; în fapt toate ideile sunt bune. Nu te gândi că inovația și creativitatea presupun ceva mega-revoluționar și nemaiauzit. Acest „mindset„ blochează creativitatea pentru că pune presiune pe rezultat. O idee cu adevărat remarcabilă apare o dată la o generație dar asta nu înseamnă că multe alte idei nu sunt bune.

Există șase obstacole majore în gândirea creativă, care ar putea să vă împiedice să învățați cum să vă îmbunătățiți abilitățile de rezolvare a problemelor pentru succesul afacerii. Orice dintre ele, dacă nu reușiți să o recunoașteți și să o eliminați, vă poate reține.

Obstacolele gândirii creative sunt:

1. Lipsa direcției. Primul obstacol în calea gândirii creative este lipsa unor obiective clare, scrise, însoțite de planuri detaliate și o serie de acțiune. Când știi clar ceea ce vrei și cum îl vei realiza, gândirea creativă îți sare în ajutor. Imediat începeți să străluciți vă vin idei și informații care vă ajută să progresați și să vă îmbunătățiți abilitățile de rezolvare a problemelor.

2. Frica de eșec. Al doilea obstacol major în calea gândirii creative este teama de eșec sau de pierdere. Este teama de a nu greși și a părea altfel de cum ne imaginăm în ochii celorlalți. Nu eșecul este cel care ne reține doar am greșit de nenumărate ori în viață ci posibilitatea eșecului. Anticiparea eșecului paralizază acțiunea devenind motivul principal al eșecului și rezolvarea inefficientă a problemelor.

3. Frica de critică, frica de a fi criticat. Al treilea obstacol major al gândirii creative este teama de critică sau teama de ridicol, dispreț sau chiar respingere. Acest lucru este declanșat de dorința de a fi plăcut și de aprobat de alții, chiar și de oameni pe care nu îi ca urmare trebuie să decideți "dacă doriți să mergeți mai departe, atunci trebuie să mergeți mai departe".

4. Lupta pentru statornicie, pentru o constantă și fidelitate. Un obstacol major în calea gândirii creative este numit "homeostazia". Aceasta este o dorință subconștientă profundă de a rămâne în concordanță cu ceea ce ați făcut sau ați spus în trecut. Este teama să faci sau să spui ceva nou sau diferit de ceea ce ai făcut înainte. Acest impuls homeostatic îi împiedică pe oameni să devină tot ceea ce sunt capabili să devină și să obțină succesul pentru că îi duce mereu în propria "zonă de confort".

5. Gândirea pasivă vs gândirea proactivă (passive vs. proactive thinking). Al cincilea obstacol în calea gândirii creative este pasivitatea. Dacă nu vă stimulați

continuu mintea cu idei și informații noi, aceasta își pierde vitalitatea și energia, ca un mușchi care nu este folosit. În loc să gândești proactiv și creativ, gândirea dvs. devine pasivă și automată. O cauză majoră a gândirii pasivă este rutină. Ca urmare a faptului că nu există regulat provocări mintea devine plictisitoare și îndoielnică. Dacă cineva sugerează sau propune o nouă idee sau o modalitate de a face diferit lucrurile, cel în cauză reacționează de obicei cu negativism și descurajarea.

6. Raționalizarea și justificarea. Al șaselea obstacol în calea gândirii creative pentru un succes constant este raționalizarea. Fiind raționali înseamnă că ne folosim mereu mințile pentru a ne explica lumea, astfel încât să o putem înțelege mai bine și să ne simțim mai siguri pe noi. Cu alte cuvinte, indiferent de ceea ce decideți să faceți sau nu, veți găsi foarte repede un motiv bun pentru confirmarea deciziei. Prin raționalizarea constantă a deciziilor dvs., nu puteți învăța să vă îmbunătățiți performanța într-un succes.

Bibliografie selectivă:

[1] Curly Martin. (2007). The Life Coaching Handbook. Everything You Need To Be. An Effective Life Coach. Crown House Publishing Ltd.

[2] Gabriela Popescu (2007) Psihologia-creativității. Editura Fundației România de Măine, București.

[3] Jacquie Turnbull. (2009). Coaching for Learning. A Practical Guide for Encouraging Learning. International Publishing Group.

[4]. Joseph O'Connor, Andrea Lages. (2007). How Coaching Works. The Essential Guide to the history and practice of effective coaching. A & C Black London.

[5]. Popescu-Neveanu, P., Dicționar de psihologie, București, Albatros, 1987

[6]. Suzanne Burley, Cathy Pomphrey. (2011). Mentoring and Coaching in Schools. Professional learning through collaborative inquiry. Routledge, Taylor & Francis Group.

Resurse internet:

<https://www.mentalio.ro/general/10-modalitati-pentru-dezvoltarea-creativitatii-la-elevi-si-studenti/>

<https://www.briantracy.com/blog/business-success/6-obstacles-to-creative-thinking-and-how-to-overcome-them-develop-problem-solving-skills-for-business-success/>